

blev emellertid också utgångspunkten för en allmän kyrkomusikalisk renässans i den katolska världen. Näst efter den liturgiska koralen hade påvens Motu proprio givit rum åt den polyfona omklädnaden av denna koral i den stil, som utmejslades till sin högsta fulländning av Palestrina. Påvens maning till odling av denna stilart blev av vittgående betydelse för den europeiska musikkulturen. Ledamoten av den påvliga koralkommissionen, professor Peter Wagner, skrev år 1907 om den pianska upplagan: »Den kommer att hava till följd ett livfullt återuppväckande av den gamla konsten på ett sätt, som motsvarar viljan hos den högsta laggivaren för liturgien och koralkonstens traditionella regler». Nu, dryga 20 år efteråt, kan man iakttaga, att detta yttrande icke innebar några överord. Åt Motu proprio och dess betydelse skola några följande artiklar ägnas.

Carl-Allan Moberg.

Thomas Laub og Dansk Kirkesang.

DEN DANSKE Kirkemusiks Fornyer, Komponisten *Thomas Laub*, er født den 5 December 1852 i Langaa Præstegaard. Efter at være blevet Student studerede han først Teologi, derefter Musik ved Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og senere ældre Musik under et Aars Studieophold i Italien. 1884 blev han Organist ved Helligaandskirken i København og 1891, efter N. W. Gade, Organist ved Holmens Kirke, fra hvilken Stilling han søgte sin Afsked 1924. Sine sidste Leveaar var han mest optaget af Kompositions- og Lærervirksomhed. Han døde 4 Februar 1927 efter et halvt Hundreedaars Virksomhed i den danske Folkekirke.

Bag disse rent ydre Data ligger et Arbejde for Kirken og Folket, saa stort som ikke før nogen dansk Kirkemusiker har ydet. Laub kunde sikkert være gaaet andre Veje, være blevet Komponist i det Verden kalder »Stort Format» eller Forgangsmand paa det musikvidenskabelige Omraade, men han valgte den stille Virken for Folkets og Kirkens Musik; han gav Afkald paa at leve med i Samtidens Musik, hvoraf jo Størsteparten arbejder sig bort fra det kirkelig-folkelige, for at samle sine Evner om sin Opgave: At trænge tilbunds, finde ind til det inderste Væsen i de gamle Musikstilarter, som i svundne Tider var Kirkens og Folkets. Hans Modstandere bebrejdede ham hans store Ensidighed; vi kan nu se, at den var nødvendig, for at han kunde leve sig saa stærkt ind i Kirkens Musikprog, at den gamle Kirkesang ved ham kunde vækkes til nyt Liv, at han kunde faa Middelalderens kirkelig-folkelige Tone til at klinge endnu engang og med fornyet Kraft.

Jeg har anført dette som en indre menneskelig Grund til, at Laub i sit Arbejde blev *den store*, at hans Arbejde ved den stærke Fordybelse staar saa højt over hans Aandsfrænders. Jeg skal nu forsøge for mine svenske Læsere at give et Indtryk af de kirkemusikalske Forhold, Laub forefandt her i Danmark, da han begyndte sit Livsværk. Idéen: at forny den protestantiske Kirkesang i Reformationsaarhundredets Aand — er jo ingenlunde Laubs; allerede før Midten af forrige Aarhundrede begyndte de tyske Foregangsmænd deres Arbejde, og i Norge og Sverige kom senere lignende Synspunkter frem. I Tyskland drejede det sig egentlig kun om Rekonstruktion af ødelagte Kirkemelodier — i Norge blev der intet af Sagen: den nye norske officielle Koralbog er af meget blandet Indhold, især er de ældre Melodier ilde behandlet — og i Sverige har jeg Indtryk af, at man for Menighedssangens Vedkommende holder fast ved det 17—18 Aarhundredes Koralform, mens man søger den kirkemusikalske Fornyelse i den liturgiske Sang og i Korsangen, et Arbejde, hvis Standpunkt og storslaaede Organisering har vakt vor Beundring.

Hos os i Danmark er derimod Menighedens Salmesang Hovedsagen, og ogsaa vi fik midt i forrige Aarhundrede en kirkemusikalsk Fornyelse, men rigtignok paa en hel anden Basis, end Tilfældet var i Tyskland. Vore førende Kirkemusikere fra den Tid, *Rung* og *Berggreen*, kendte nok noget til den ældre Kirkemusik og interesserede sig for den, men kun af rent historiske Grunde; i Virkeligheden var de fuldt optaget af Samtidens Musik og søgte den kirkemusikalske Fornyelse der. Ved *Grundtvigs* rige Salmedigtning var der skabt en naturlig Trang til Fornyelse ogsaa af Tonerne; men, mærkeligt nok, lærte Datidens Kirkemusikere intet af den bærende Tanke i Grundtvigs Gerning: Foreningen af Kristendom og Historie; istedet for at søge om bag den stive Koral og finde frem til Reformationstidens levende Sang, brød de Broerne af bag sig, og gik til Samtidens verdslige Musik, *den danske Romance* — formodentlig i den gode Tro: at saaledes havde man jo gjort paa Reformationstiden. Men den Gang kunde det gøres, fordi man da gik til den gamle Folkeviser, hvis Toner er vokset op i Ly af Kirken og er præget af dens Aand og Musik. I forrige Aarhundrede kom man derimod til en Musik, som intet havde med Kirken at gøre, og som har sine Rødder i Operaen. Ganske vist er Romancen Blomsten af den nyere danske Musik, og mange af de kirkelige Romancemelodier rent musikalsk set overordentlig skønne, men alligevel var Vejen ikke den rette — Romancen har ikke *Salmetonen*; den staar i afgjort Modsætning til den gamle Kirketone. Men det vilde man ikke forstaa den Gang; man glædede sig over den skønne Musik, lagde Hovedvægten paa det *æstetiske*, ikke paa det *kirkelige*. De fleste af mine Læsere

har derfor sikkert det Indtryk, at det ejendommelige ved dansk Menighedssang er Romancen, som den skønnest er formet i *Rungs*, *Weyses*, *Hartmanns* og *Barnekows* Melodier.

Saaledes var det, men saaledes er det ikke mere, idet Thomas Laubs Fornylsesarbejde, som det fremtræder i hans Hovedværk »*Dansk Kirkesang*» (Wilhelm Hansen, 1918), har vendt den danske Kirkesang fra de fremmede Toner og knyttet Forbindelsen igen med Reformationstidens Sang. Laubs Opgave var i Virkeligheden dobbelt: dels skulde han, ligesom sine tyske Frænder, rekonstruere de gamle Melodier, han i vanrøgtet Skikkelse forefandt i vor Kirkesang, og finde frem de bedste Melodier blandt de mange glemte Skatte fra det 16 Aarhundrede — og dels skulde han skaffe Erstatning for Romancen, som jo i Længden aldrig vil kunne enes med den gamle Sang, d. v. s. skaffe nye Melodier i Tilslutning til de gamle. Paa Baggrund af Opgavens Størrelse skal Storheden i hans Arbejde ses. I Ungdoms- og Manddomsaarene er det især den første Del af Opgaven, Laub giver sig i Kast med. Ved en uhyre Flid arbejdede han sig igennem Musik fra alle Stilperioder, arbejdede sig tilvejs, saa han fra sit høje Stade fik det Overblik over Musikudviklingen, det klare historiske Syn, som han mente var nødvendig for at kende sit Stof tilbunds. »Man maa kende en Tings Oprindelse, Udvikling, Forfald, ja dens Grænser, for ret at forstaa Tingen», har han engang sagt. Hver Side i »*Dansk Kirkesang*» vidner om hans store Overblik over, Kendskab og Kærlighed til sit Stof. Blandt Reformationstidens talrige Melodivarianter har han altid udsøgt de skønneste og bedst syngelige, og blandt Reformationstidens Melodier fandt han de betydeligste frem og satte dem til senere Salmeord; med sin dybe og inderlige Forstaaelse af vore Salmer havde han et lykkeligt Greb paa at sætte de rigtige Ord og de rigtige Toner sammen, saa de næsten gør Indtryk af at være født sammen. Hans Stilstudier og utrættelige Arbejden paa at fuldkommengøre sine Evner paa dette lille Omraade — den kirkelige Vise — præger frem for alt Harmoniseringerne, hans rent tekniske Kunnen paa dette Omraade var enorm, og hans Evne til at optage sine Forbilleders, det 16 Aarhundredes store Vokalmestres Skrivemaade og Ejendommeligheder i sig, benytte dem frit til sit Brug, give dem Liv og Kraft — gør, at hans Arbejde staar fuldt paa Højde med hine Tiders. Hvor mange Gange overraskes man ikke over at finde en *Hasslers* Kraft, en *Prætorius'* naturlige Elegance og en *Vulpus'* selvfølgelige Simpelhed forenet i hans Harmoniseringer?

Men han blev ikke staaende ved det rekonstruerende Arbejde. Det blev ham i Aarenes Løb mere og mere klart, at skulde den gamle Stil bestaa sin Prøve, maatte den vise, at den stadig ejede den store Livskraft, Evnen til at forny sig, skyde friske Skud. Til at begynde med,

har han næppe troet, at det skulde blive ved ham, men jo ældre han blev, desto ungdommeligere viste hans Skaberkraft sig, og paa sine gamle Dage, efter et Livs Syslen med den gamle Kirkesang, skænkede han den danske Menighed en Række Salmemelodier i Kirkestil (de fleste findes i førnævnte Samling af 1918), egne Kompositioner i bevidst Tilslutning til den gamle Tone.

Man vil næppe tro, at et enkelt Menneske har kunnet skabe saa mange Melodier, paa een Gang kunstnerisk værdifulde og egnede til at bære Menighedens Tale ved Gudstjenesten — man kan kun forstaa det, naar man tænker paa, at det, der gav ham Skaberkraft, var hans Idé: Kirkesangens Genfødselse levendegjort i Historiens Aand, og at han satte sit Liv ind paa denne Idé. Hans Melodier er i Virkeligheden hævet over en almindelig æstetisk Vurdering; deres Storhed er den klassiske Skønhed: at de altid udtrykker det, de skal, og intet mere, at Melodierne, som han selv saa ofte har sagt det, »skal være Tjener for Ordet, lægge sit ja og Amen til Ordet».

Jeg gentager tilsidst: hvad mange forgæves har forsøgt (f. Ex. de katolske Kirkemusikeres mislykkede Forsøg paa at komponere i Palestrinastil), er lykkedes for denne enkelte Mand: at leve sig saa stærkt ind i en Musikstil, der gennem Aarhundreder kun var Tjener for Kirkens Ord, at han kunde faa dens kirkelig-folkelige Tone til at klinge endnu en Gang gennem sine Toner. Ved ham er den gamle Kirkesang vakt til nyt Liv, og gennem hans Melodier har den vist sin Evne til at leve videre, til at forny sig selv. Det er hans store Gerning, det er i Virkeligheden hans Sags Sejr.

»Dansk Kirkesang» er ikke alene et af dansk Aandslivs største Monumenter; Værket er tillige rent musikalsk set saa højtstaaende, at jeg vil mene, at ogsaa andre Landes Kirkemusikere — især de skandinaviske Landes — kan have det største Udbytte af at studere det. Den, der vil trænge nærmere ind i Laubs Synspunkter, vil jeg henvise til hans Bog, »Musik og Kirke» (Gyldendal., 1920) — en af de bedste Bøger om Musik.

Mogens Wöldike.

Kyrkklockor.

Mats Åmark: *Kyrkklockor, Klockare och Klocksägner i Dalarne*. Dalarnes Hembygdsförbunds skrifter 6. En studie över Dalarnes kyrkklockor i historien, kulturen och folktron. Diakonistyrelsens förlag 1928. Pris kr. 6: 50.

Sveriges grundlärdede expert på kyrkklockor och allt vad därmed hör samman har med sitt arbete om Dalarnes kyrkklockor, klockare